

NE-993

Seat No. _____

Third Year B. A. Examination

April / May – 2003

Economics : Paper - X

(1) Co-operation

(2) History of Economic Thought

(3) Economic Investigation

(4) Mathematical Economics-II

(5) Economic Development of Gujarat

(6) Banking Law & Practice

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

(1) Co-operation

સૂચના : બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

૧ સહકારનો અર્થ સમજાવો અને સહકારી પ્રવૃત્તિના ઉદ્ભવ અને વિકાસની ચર્ચા કરો.

અથવા

૧ સહકારની વિવિધ વ્યાખ્યા આપો. તેમાંથી ફલિત થતી સહકારની લાક્ષણિકતાઓ ચર્ચો.

૨ સહકારના નીચેના સિદ્ધાંતો સમજાવો : (કોઈ પણ ત્રણ)

(૧) ખુલ્લું અને સ્વૈચ્છિક સભ્યપદ

(૨) લોકશાહી વહીવટ

(૩) નફાની ન્યાયી વહેંચણી

(૪) મૂડી પર મર્યાદિત વ્યાજ.

અથવા

૨ મૂડીવાદ અને સમાજવાદના ફાયદાઓ સહકારમાં કેટલે અંશે પ્રાપ્ત કરી શકાય છે ?

૩ ઔદ્યોગિક સહકારી મંડળીઓ અને સહકારી ડેરી મંડળીઓનાં ઉદ્દેશો અને કાર્યો વર્ણવો.

અથવા

૩ નીચેનાં ઉદ્દેશો અને કાર્યો દર્શાવો :

(૧) જિલ્લા મધ્યસ્થ સહકારી બેંક

(૨) જમીન વિકાસ બેંક.

૪ સહકારી પ્રવૃત્તિની સિદ્ધિઓ અને મર્યાદાઓ ચર્ચો.

અથવા

૪ સહકારી શિક્ષણ અને તાલીમ શા માટે મહત્વના છે ? તે કઈ રીતે આપવા જોઈએ ?

૫ ટૂંક નોંધ લખો : (ગમે તે બે)

- (૧) સહકારી ખેતીની તરફેણની દલીલો
- (૨) સહકાર અને રાજ્ય સહાય
- (૩) સહકારી પ્રવૃત્તિમાં નફાની જરૂરિયાત
- (૪) સહકારમાં ફરજિયાતપણાનું તત્વ.

ENGLISH VERSION

(1) Co-operation

Instruction : All questions carry **equal** marks.

1 Explain the meaning of co-operation. Discuss the origin and growth of co-operative movement.

OR

1 Give various definitions of co-operation. Discuss characteristics implicit in the definitions.

2 Explain the following principles of co-operations : (any **three**)

- (1) Open and Voluntary Membership
- (2) Democratic Management
- (3) Equitable Distribution of Surplus
- (4) Limited Interest on Capital

OR

2 To what extent the advantages of capitalism and socialism can be achieved in co-operation.

3 Describe the objectives and functions of industrial co-operative society and co-operative dairy societies.

OR

- 3 Explain the objectives and functions of the following :**
- (1) District Co-operative Bank
  - (2) Land Development Bank.
- 4 Discuss the achievements and limitations of co-operative movement.**
- OR**
- 4 Why are co-operative education and training important ? How should they be imparted ?**
- 5 Write short notes : (any two)**
- (1) Argument in favour of co-operative farming
  - (2) Co-operation and state aids
  - (3) The need of profit in co-operative movement
  - (4) The elements of compulsion in co-operation.

(2) History of Economic Thought

- સૂચના :** (૧) કુલ પાંચ પ્રશ્નોના જવાબ લખો.
 (૨) જમણી બાજુના અંક પ્રશ્નના પૂરા ગુણ દર્શાવે છે.
 (૩) પ્રશ્નપત્રમાં આપેલ પ્રશ્નનો નંબર જ ઉત્તરવહીમાં લખવો.
- ૧ વાણિજ્યવાદ એટલે શું ? વાણિજ્યવાદના ઉદ્ભવ માટેનાં જવાબદાર પરિબળો જણાવો. ૧૪
- અથવા**
- ૧ નિસર્ગવાદનો અર્થ આપો. નિસર્ગવાદના ઉદ્ભવ માટેનાં જવાબદાર પરિબળો જણાવો તથા 'ચોખ્ખી ઊપજ' વિશેના તેમના વિચારો સ્પષ્ટ કરો. ૧૪
- ૨ 'એડમ સ્મિથ'ના નીચેના આર્થિક વિચારો સમજાવો : ૧૪
- (૧) શ્રમ વિભાજન તથા વિશિષ્ટીકરણ
  - (૨) મૂલ્યવિષયક વિચારો.
- અથવા**
- ૨ રોબર્ટ માલ્થસનો વસતીનો સિદ્ધાંત ટીકાત્મક રીતે ચર્ચો તથા અનુગામી આર્થિક વિચારો પરની તેની અસરો તપાસો. ૧૪

- ૩ 'ડેવિડ રિકાર્ડોના વહેંચણીના સિદ્ધાંતમાં ભાડાનો સિદ્ધાંત મહત્વના સ્થાને છે.' ૧૪
- આ વિધાન સમજાવો.

અથવા

- ૩ ફ્રેડરિક લીસ્ટના આર્થિક વિચારો સમજાવો તથા 'સંરક્ષણ' વિશેનો તેમનો ૧૪
અભિગમ સ્પષ્ટ કરો.

- ૪ કાર્લ માર્ક્સના 'આર્થિક વિકાસ' વિશેના વિચારો વિગતે સમજાવો. ૧૪

અથવા

- ૪ સંસ્થાવાદ એટલે શું ? થોર્સ્ટીન વેબ્લેનના સંસ્થાવાદ વિશેના વિચારો નિર્દેશો. ૧૪

- ૫ જહોન સ્ટુઅર્ટ મિલના 'આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર', 'બિન-કમાયેલી આવક' તથા ૧૪
'સરકારની દખલગીરી' વિશેના વિચારો સમજાવો.

અથવા

- ૫ (૧) ઓસ્ટ્રીયન વિચારક મેન્જરના વિચારો ૧૪
(૨) માર્શલનો ઔદ્યોગિક સમતુલાનો ખ્યાલ.

ENGLISH VERSION

(2) History of Economic Thought

- Instructions :** (1) Answer **five** questions.
(2) Figures to the **right** indicate **full** marks of the question.
(3) Mention the same question number in the answerbook as it is mentioned in the question paper.

- 1 What is the Mercantalism ? State the factors responsible for the rise of Mercantalism. 14

OR

- 1 Give the meaning of physiocracy. State the factors responsible for the rise of physiocracy and clarify their views on 'Net Product'. 14

- 2 Explain the following economic thoughts of 'Adam Smith' : 14

- (1) Division of labour and specialisation
(2) Views on 'Value'.

OR

2 Critically discuss the theory of population of 'Robert Malthus' and examine its impact on subsequent development of economic thoughts. 14

3 'Rent has a important placement in the distribution theory of David Ricardo'. Explain this statement. 14

OR

3 Explain the economic views of Frederic List and clarify his approach on 'Protection'. 14

4 Explain in detail the views of Karl Marks on 'Economic Development'. 14

OR

4 What is Institutionalism ? State the views of Thorstein on Institutionalism. 14

5 Explain the views of John Stuart Mill on 'International Trade' 'Unearned income' and 'Government interference'. 14

OR

5 (1) Manjor's views as a Austrian thinker 14
(2) Marshall's views on 'Industrial equilibrium'.

(3) Economic Investigation

સૂચના : બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

૧ (ક) ગણનો ખ્યાલ યોગ્ય ઉદાહરણની મદદથી સમજાવો. ખાલી ગણ તથા ઉપગણના ખ્યાલ ઉદાહરણની મદદથી સમજાવો.

(ખ) જો $A = \{1, 2, 3\}$, $B = \{4, 5, 6\}$, $C = \{6, 7, 8\}$ હોય તો $A \cup (B \cap C)$ તથા $A \cap C$ શોધો.

અથવા

૧ (ક) ઉદાહરણ આપી સમજાવો :

(૧) સ્વતંત્ર અને શરતી ઘટનાઓ

(૨) સાદી અને સંયુક્ત ઘટનાઓ

(૩) પરસ્પર નિવારક ઘટનાઓ.

(ખ) બે પાસા સાથે ઉછાળવામાં આવે તો તેમના ઉપર આવતા નંબરનો સરવાળો 7 અથવા 11 થવાની સંભાવના શોધો.

- ૨ નીચેના સુરેખ આયોજનના પ્રશ્નનો ઉકેલ ગ્રાફિક પદ્ધતિની મદદથી મેળવો.
મહત્તમ નફાનું વિધેય $Z = 3x_1 + 4x_2$ છે અને

$$4x_1 + 2x_2 = 80, \quad 2x_1 + 5x_2 = 180$$

અથવા

- ૨ (ક) લક્ષનો અર્થ સમજાવી તેના નિયમો લખો.
(ખ) લક્ષ શોધો :

(૧) $\lim_{x \rightarrow 4} \frac{x^2 - 3x - 4}{x^2 - 2x - 8}$

(૨) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 5x + 7}{2x^2 + 3x - 10}$

(૩) $\lim_{x \rightarrow 5} \frac{x^2 - 2x - 15}{x^2 - 25}$

- ૩ (ક) $\frac{dy}{dx}$ શોધો :

(૧) $y = x^3 - 14x^2 + 3x - 50$

(૨) $y = (x - 2)(x - 3)$

(૩) $y = \frac{x^2 + 2}{3x^2}$

(૪) $y = (x + 5)^3$

- (ખ) માંગ વિધેય $Q = 7 - 2P$ માટે $P = 1$ અને $P = 2$ હોય તો માંગની મૂલ્યસાપેક્ષતા શોધો.

અથવા

- ૩ (ક) સાબિત કરો કે $MR = AR \left(1 - \frac{1}{E_d} \right)$

જ્યાં MR = સીમાંત આવક,

AR = સરેરાશ આવક તથા

E_d = માંગની મૂલ્યસાપેક્ષતા છે.

(ખ) ઈજારદાર પેઢીનાં માંગ અને કુલ ખર્ચ વિધેયો નીચે મુજબ છે :

$$P = 200 - 8Q, \quad C = 100 + 40Q$$

મહત્તમ નફો પ્રાપ્ત કરવા કેટલું ઉત્પાદન કરવું જોઈએ ? મહત્તમ નફો પ્રાપ્ત કરવા માટે કઈ કિંમત રાખવી ? મહત્તમ નફો શોધો.

૪ કોઈ પણ એક પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરી નીચેની વાહનવ્યવહારની સમસ્યાનો ઉકેલ મેળવો તથા તે પદ્ધતિ વર્ણવો.

	A	B	C	D	પુરવઠો
I	4	6	8	13	500
II	13	11	10	8	700
III	14	4	10	13	300
IV	9	11	13	3	500
માંગ	300	350	1050	300	2000

અથવા

૪ (ક) જ્યારે સરેરાશ ખર્ચ ન્યૂનતમ હોય ત્યારે સરેરાશ ખર્ચ અને સીમાંત ખર્ચ સમાન હોય છે તે ગાણિતિક રીતે સાબિત કરો.

(ખ) એક પેઢી માટે માંગ અને કુલ ખર્ચ વિધેય નીચે મુજબ છે :

$$P = 30 - Q, \quad C = 160 + 8Q$$

મહત્તમ નફા માટેની કિંમત તથા જથ્થો શોધો.

મહત્તમ નફો શોધો.

૫ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે ઉપર ટૂંક નોંધ લખો :

- (૧) નિયુક્તિની સમસ્યા તથા ઉકેલની પદ્ધતિ
- (૨) સુરેખ આયોજનનો અર્થ તથા મહત્ત્વ
- (૩) સંભાવનાનો સરવાળા તથા ગુણાકારનો નિયમ
- (૪) સંકલનનો અર્થ તથા અર્થશાસ્ત્રમાં ઉપયોગ
- (૫) વિધેયની ન્યૂનતમ તથા અધિકતમ કિંમતો
- (૬) પ્રોજેક્ટ બનાવવાની પદ્ધતિ.

ENGLISH VERSION

(3) Economic Investigation

Instruction : All questions carry equal marks.

- 1 (a) Explain the concept of set with appropriate example. Explain the concept of null set and subset with example.
- (b) Given the set $A = \{1, 2, 3\}$, $B = \{4, 5, 6\}$, $C = \{6, 7, 8\}$, find $A \cup (B \cap C)$ and $(A \cap C)$.

OR

- 1 (a) Explain giving suitable example :
- (1) Independent and dependent events
  - (2) Simple and compound events
  - (3) Mutually exclusive events.
- (b) If two dice are tossed together, find the probability of the total of the numbers being equal 7 or 11.

- 2 Derive the solution of the following linear programming problem with graphical method :

Maximized profit $Z = 3x_1 + 4x_2$ given the constraint

$$4x_1 + 2x_2 = 80, \quad 2x_1 + 5x_2 = 180$$

OR

- 2 (a) Explain the meaning of limit and state its laws.
- (b) Find the limit of the following :

(1) $\lim_{x \rightarrow 4} \frac{x^2 - 3x - 4}{x^2 - 2x - 8}$

(2) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 5x + 7}{2x^2 + 3x - 10}$

(3) $\lim_{x \rightarrow 5} \frac{x^2 - 2x - 15}{x^2 - 25}$

- 3** (a) Find $\frac{dy}{dx}$ of the following :
- (1) $y = x^3 - 14x^2 + 3x - 50$
- (2) $y = (x - 2)(x - 3)$
- (3) $y = \frac{x^2 + 2}{3x^2}$
- (4) $y = (x + 5)^3$
- (b) For a demand function $Q = 7 - 2P$, find out price elasticity of demand when $P = 1$ and $P = 2$.

OR

- 3** (a) Prove that $MR = AR \left(1 - \frac{1}{E_d} \right)$.

Where, $MR =$ Marginal revenue

$AR =$ Average revenue

$E_d =$ Elasticity of demand.

- (b) A monopolist has a demand function $P = 200 - 8Q$ and a cost function $C = 100 + 4Q$. How much the firm should produce to maximize profit ? Find out profit maximizing price and maximum profit.

- 4** Find out the solution of the following transportation problem using any one method. Explain the method you use.

	A	B	C	D	Supply
I	4	6	8	13	500
II	13	11	10	8	700
III	14	4	10	13	300
IV	9	11	13	3	500
Demand	300	350	1050	300	2000

OR

- 4 (a) Prove mathematically that when average cost is minimum, average cost and marginal cost are equal.
- (b) A firm has following demand and total cost function :
 $P = 30 - Q$, $C = 160 + 8Q$
 Find out price maximizing output and price and maximum profit.
- 5 Write short notes on any **two** :
- (1) Assignment problem and its solution
  - (2) Meaning and importance of linear programming
  - (3) Addition and multiplication laws of probability
  - (4) Meaning and application of integration in economics
  - (5) Maximum and minimum value of a function
  - (6) Steps in project formulation.

(4) Mathematical Economics - II

- સૂચના : (૧) બધા પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.
 (૨) બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

૧ અર્થમિતિશાસ્ત્રની વ્યાખ્યા આપી તેનું વિષય સ્વરૂપ વિગતે ચર્ચો.

અથવા

- ૧ (અ) સંભાવનાની જુદી જુદી વ્યાખ્યાઓ આપો :
 (બ) 't' વિતરણનાં લક્ષણો સમજાવો.

૨

x	6	4	8	3	1	5
y	17	11	18	8	15	14

દ્વિચલીય રેખીય નિયતસંબંધ મોડેલ $y = b_0 + b_1 x_i + u_i$ છે.

- (૧) b_0 b_1 નું આગણન કરો.
- (૨) આગણકની પ્રમાણિત ત્રુટિ શોધો.
- (૩) નિર્ચાયકનો આંક R^2 શોધો.
- (૪) જો x ની કિંમત 10 હોય તો y ની કિંમત શોધો

અથવા

- ૨ (૧) વિક્ષોભન પદ સમજાવો.
 (૨) નિરાકરણીય પરિકલ્પનાનો વિચાર સમજાવો.
- ૩ નીચે આપેલ માહિતીના આધારે મધ્યક, મધ્યસ્થ, બહુલક અને પ્રમાણિત વિચલન શોધો :

0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
8	13	25	14	10

અથવા

- ૩ કોઈ એક આર્થિક મોડેલની મદદ દ્વારા અભિજ્ઞાનની સમસ્યા સમજાવો.
- ૪ (અ) આર્થિક વિશ્લેષણમાં સામયિક શ્રેણીનો ઉપયોગ સમજાવો.
 (બ) પૂર્વકથનમાં નિયત સંબંધ વિશ્લેષણનો ઉપયોગ સમજાવો.

અથવા

- ૪ (અ) શરતી સંભાવનાને સમજાવો.
 (બ) χ^2 વિતરણ પર સંક્ષિપ્ત નોંધ લખો.
- ૫ (અ) બિંદુ આગણન અને અંતરાલ આગણન વચ્ચેનો ભેદ સમજાવો.
 (બ) R^2 નો વિચાર સમજાવો.

અથવા

- ૫ (અ) BLUE નો અર્થ સમજાવો.
 (બ) ગાણિતિક અપેક્ષા પર ટૂંક નોંધ લખો.

ENGLISH VERSION

(4) Mathematical Economics - II

- Instructions :** (1) Attempt **all** questions.
 (2) All questions carry **equal** marks.

1 Define Econometrics. Discuss nature of it in detail.

OR

- 1** (a) Explain the different definitions of probability.
 (b) Explain the characteristics of 't' distribution.

2

x	6	4	8	3	1	5
y	17	11	18	8	15	14

is a bivariate linear regression model.

$$y = b_0 + b_1 x_i + u_i \text{ where } v_i = (1, 2, 3, 4, 5)$$

- (1) Estimate b_0 and b_1
- (2) Find out standard error of estimation
- (3) Find out coefficient of determination R^2
- (4) If value of $x = 10$ find out the value of y .

OR

2

- (1) Explain Disturbance Term
- (2) Explain the concept of Null Hypothesis.

3

On the basis of following information find out Mean, Median, Mode and Standard Deviation :

0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
8	13	25	14	10

OR

3

Explain the problem of Identification with the help of any economic model.

4

- (a) Explain the use of Time Series data in Economic Analysis.
- (b) Explain the use of regression analysis in prediction.

OR

4

- (a) Explain conditional probability.
- (b) Write a short note on χ^2 distribution.

5

Write short notes :

- (a) Point Estimation and Interval Estimation
- (b) Concept of R^2 .

OR

5

- (a) Explain the meaning of BLUE.
- (b) Write a short note on Mathematical Expectation.

(5) Economic Development of Gujarat

સૂચના : બધા પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

- ૧ ગુજરાતમાં છેલ્લા દસકા દરમ્યાન વસતી ગીચતા, વયબંધારણ, જન્મદર અને મૃત્યુદર, ગ્રામ્ય અને શહેરી વસતીની ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૧ “ગુજરાતમાં દુષ્કાળની પરિસ્થિતિ અને સિંચાઈની મર્યાદિત સગવડોને કારણે ખેતવિકાસ રૂંધાય છે.” – ચર્ચા કરો.

- ૨ ગુજરાતમાં માછીમાર ઉદ્યોગની વર્તમાન પરિસ્થિતિ અને વિકાસની સંભાવનાઓ ચર્ચો.

અથવા

- ૨ ગુજરાતમાં ઔદ્યોગિક વિકાસને અવરોધતાં પરિબલોની ચર્ચા કરો.

- ૩ નોંધ લખો :

(અ) ગુજરાતમાં માર્ગોનો વિકાસ

(બ) ગુજરાતમાં રેલવે અને માર્ગ વાહનવ્યવહારની હરીફાઈ

અથવા

- ૩ ગુજરાતમાં ઔદ્યોગિક અને જમીનવિહોણા ખેતમજૂરોની બેરોજગારીની ચર્ચા કરો. આ માટે સરકારે કયાં પગલાંઓ લીધાં ?

- ૪ ગુજરાતમાં શહેરી અને ગ્રામીણ વસતીનું જીવનધોરણ અને તેમના વપરાશના માળખાની ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૪ ભારતની રાષ્ટ્રીય આવક અને આવકની વહેંચણીના સંદર્ભમાં ગુજરાતના ફાળાની ચર્ચા કરો.

- ૫ છેલ્લા દશકામાં ગુજરાતના આર્થિક વિકાસની ટીકાત્મક ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૫ ટૂંક નોંધ લખો : (ગમે તે બે)

(૧) ગુજરાતનું છેલ્લું અંદાજપત્ર

(૨) ગુજરાતમાં શહેરીકરણની સમસ્યા

(૩) ગુજરાતમાં શૈક્ષણિક તાલીમની સુવિધાઓ

(૪) ગુજરાતમાં ખેતધિરાણની સગવડો.

ENGLISH VERSION

(5) Economic Development of Gujarat

Instruction : All questions carry **equal** marks.

- 1 Discuss population density, age composition, birth and death rates, urban and rural population of Gujarat since last decade.

OR

- 1 "In Gujarat drought situation and limited irrigation facilities are responsible for failure of agriculture development". — Discuss.
- 2 Discuss the present state and development of fisheries in Gujarat.

OR

- 2 Discuss the main problems of industrial development of Gujarat.
- 3 Write a note :
- (a) Development of road in Gujarat
- (b) Railway and Road transport competition in Gujarat.

OR

- 3 Discuss the problems of industrial labourers and landless agricultural labourers in Gujarat. What measures are taken by government ?
- 4 Discuss the living standard of rural and urban population in Gujarat and explain their consumption pattern.

OR

- 4 Discuss the share of Gujarat in national income and distribution of income.
- 5 Critically evaluate the economic development of Gujarat since last decade.

OR

- 5 Write short notes : (any **two**)
- (1) Last budget of Gujarat
- (2) The problems of urbanisation in Gujarat
- (3) Facilities of educational training in Gujarat
- (4) Facilities of agricultural finance in Gujarat.

(6) Banking Law & Practice

સૂચના : બધા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. દરેકના ગુણ સરખા છે.

૧ ભારતમાં બેંકિંગ માળખાનું ટૂંકમાં વર્ણન કરો.

અથવા

૧ બેંકિંગ કાયદાની કલમો

(૧) બેન્કને પરવાના

(૨) RBIનો તપાસનો અધિકાર અને

(૩) RBIનો નિદર્શનનો અધિકાર વિગતે લખો.

૨ (અ) બેંકર-ગ્રાહકની વ્યાખ્યા આપી તેમના સામાન્ય સંબંધો સમજાવો.

(બ) બેંકરનો દેવું ભરપાઈ કરવાનો અને ખાતા સરભર કરવાનો અધિકાર સમજાવો.

અથવા

૨ (અ) બેંકર-ગ્રાહકના સંબંધોની શરૂઆત અને અંત કેવી રીતે થાય છે ?

(બ) ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારના ખાતાઓનાં લક્ષણોની તુલના કરો.

૩ (અ) ખાતા દ્વારા ચુકવણી એટલે શું ?

(બ) ધારક અને યથાનુક્રમે ધારકની તુલના કરો.

અથવા

૩ (અ) ચેક યોગ્ય રીતે લખાયેલ ક્યારે ગણાય ?

(બ) વેચાણ શેરો એટલે શું ? તે યોગ્ય રીતે થયેલ ક્યારે ગણાય ? તેના પ્રકારો કયા છે ?

૪ (અ) સંગીન ધિરાણના સિદ્ધાંતો કયા કયા છે ?

(બ) કેશ કેડિટ અને ઓવરડ્રાફ્ટ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

અથવા

૪ વ્યાપારી માલસામાન સામે ધિરાણ કરતા સમય બેંકરે કઈ કઈ તકેદારીઓ લેવી જોઈએ ?

૫ ટૂંક નોંધ લખો : (ગમે તે બે)

(૧) બેંકરનો લીયનનો અધિકાર

(૨) ચેકમાં મહત્વના ફેરફારો

(૩) હક્કગીરો વ્યવહારના પ્રકારો

(૪) ગ્રાહકની શાખપાત્રતા નક્કી કરતાં પરિબળો

(૫) બિલની નોંધણી અને પ્રોટેસ્ટ.

ENGLISH VERSION

(6) Banking Law & Practice

- Instructions :** (1) Attempt **all** questions.
(2) All questions carry **equal** marks.

1 Narrate in short the banking structure in India.

OR

1 Write the following sections of Banking Act

- (1) Licensing
- (2) RBI's power to give directives
- (3) RBI's power to inspect the bank.

- 2** (a) Define 'Banker' and 'Customer', explain their general relationship.
(b) Explain the banker's 'Right of set-off' and 'Right of appropriation'.

OR

- 2** (a) How the banker-customer relationship are started and terminated ?
(b) Compare the features of various bank accounts.

- 3** (a) What is payment through account ?
(b) Compare "Holder and Holder in due course".

OR

- 3** (a) 'Cheque must be properly written'. — Explain.
(b) What is endorsement ? When it will be called 'A proper endorsement' ? What are its types ?

- 4** (a) Which are the main principles of sound lending ?
(b) Compare Cash-credit and Overdraft.

OR

4 What precautions should the banker take while advancing against marketable commodities ?

5 Write short notes : (any **two**)

- (1) Banker's Right of lien
- (2) Material alteration in the Cheque
- (3) Types of Mortgage
- (4) Factors determining the credit worthiness at the customer
- (5) Noting and Protesting.